

İŞÇİ ANLAYIŞINIZ YANLIŞ!

Aydınlık Gazetesi, 11 Ocak 2021

Yıldırım Koç

Eğer “işçi” dendiğinde aklınıza bedenen çalışan bir kişi geliyorsa, yanılıyorsunuz. Bu yanlıştta yalnız değilsiniz. İnsanların ve hatta işçi sınıfına tarihsel bir görev yükleyenlerin büyük çoğunluğu da sizin yaptığınız hatayı yapıyor. Hem de kaç kez uyarılmalarına rağmen.

Bu yanlışı yaklaşımı değiştirin! Türkiye'nin ve insanlığın geleceğini temsil eden işçi sınıfını doğru anlamaya çalışın.

İŞÇİ KİMDİR? KİM İŞÇİDİR?

İşçi, işgücünü satan, geçimini ancak bu yolla sağlayabilen özgürleşmiş kişidir.

İşçi sınıfı, bir başkasına ait işyerinde çalışan ve bir işverene işgücünü satarak aldığı ücretle yaşamını sürdüren insanların oluşturduğu toplumsal sınıftır. Bu işveren özel sektör de olabilir, kamu sektörü de. İşgücünü satan kişinin mesleği, vasıflılık ve gelir düzeyi, bağlı bulunduğu hukuki statü ve diğer birçok etmen veya kişinin kendi toplumsal sınıfının bilincinde olup olmaması, onun nesnel olarak ait bulunduğu toplumsal sınıfını değiştirmez.

İşçi sınıfı, esas olarak, kapitalizmin ürünüdür. Kapitalizm öncesi üretim biçimlerinde de işçiler vardı; fakat bunların sayısı ve oranı, ekonomik, toplumsal ve siyasal gelişmeleri etkileyebilecek boyutta değildi. Örneğin, Hammurabi kanunlarında bile ücretli çalışan kişilere ilişkin hükümler vardır.

İşçileri, tarihte daha önceki dönemlerde ortaya çıkmış ve sömürülen sınıflardan ayıran temel özellik, özgürleşmiş emek olmalarıdır. Bu “özgürleşme” iki boyutludur. Birinci boyut, emeğin kölelik veya serflik bağımlılığından kurtulması, işgücünün (emegücünün) meta haline gelmesi ve böylece özgürleşmesidir. İkinci boyut ise, üretim araçları mülkiyetinden özgürleşmesi, yani kopmasıdır. Bu ikinci boyut, mülksüzleşmedir. İşçi, geçimini sağlayabilmek için bir başkasına ait işyerinde çalışmaktan ve işgücünü satmaktan başka çaresi olmayan, işgücünü satabilme özgürlüğüne sahip bulunan ve üretimi kendi başına sürdürebilecek başka olanaklara sahip bulunmayan (mülksüzleşmiş) ücretlidir.

Köleci düzende kölenin kendisi bir üretim aracıydı; istediği yerde çalışabilme ve işgücünü serbestçe satabilme özgürlüğüne sahip değildi. Feodal düzende serf veya reaya bir üretim aracı değildi; ancak genellikle toprağa bağımlıydı; işvereni seçebilme ve işgücünü serbestçe satma özgürlüğü yoktu. İşçi ise hukuken bir işyerine bağlı değildir ve işgücünü serbestçe satabilir; ancak geçimini sağlayabilmek için işgücünü satmak zorundadır.

İşçi, çağımızda, kendi üretim araçlarına sahip olan küçük burjuvadan da farklıdır. Kendi dükkânında çalışan esnaf-sanatkar, kendi tarlasında çalışan köylü (küçük meta üreticisi veya geçimlik tarım yapan çiftçi), ürettiği ürünü veya sunduğu hizmeti satarak gelir elde eder. İşçinin geliri, işgücü satışından elde edilen ücrettir. Esnaf-sanatkârın veya kendi tarlasını işleyen köylünün geliri ise, üretilen ürünün veya sunulan hizmetin satışı karşılığında elde edilen paradır.

İşçi, üretim araçları mülkiyetine sahip olan ve işçi çalıştıran sermayedardan veya işverenden de farklıdır.

İşçi sınıfı, mesleklere göre de belirlenmez. Meslek, bağlı bulunulan toplumsal sınıfı değil, yapılan işi gösterir.

Kamuda veya bir özel eğitim-öğretim kurumunda ücret karşılığı çalışan öğretmen, işçi sınıfındandır. Bu öğretmen yaşamını özel ders vererek sürdürüyorsa, küçük burjuvadır. Eğer bir özel dersane veya okul sahibiyse, sermayedar veya burjuvadır. Kişinin mesleği aynıdır; üç ayrı durumda üç farklı toplumsal sınıfa mensuptur. Aynı durum bir mühendis, bir tornacı, bir avukat, bir eczacı, bir hekim, vb. için de geçerlidir.

İşçiliği beden çalışması veya işçiliğiyle veya mavi yakalı işçilikle özdeşleştirmek temel bir hatadır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde istihdamın yapısında önemli değişiklikler yaşanmakta, beyaz yakalı işçilerin istihdam içindeki payı hızla artmaktadır. İşçi sınıfı, beyaz ve mavi

yakalı mülksüzleşmiş ücretlilerin hemen hemen tümünü kapsar. Yalnızca işveren adına yetki kullanan üst düzey yönetici durumundaki ücretlileri işçi sınıfının dışında tutmak doğru olur.

BEYAZ YAKALI İŞÇİLER

Çok yaygın olan diğer bir yanlış da, özel sektörde büro çalışanlarına “memur” denmesidir.

Özel sektör işyerlerinde “memur” yoktur. “Memurlar” yalnızca devlet hizmetinde çalışırlar. Özel sektörde bürolarda çalışanlar beyaz yakalı işçilerdir. İşveren adına hareket eden ve işin, işyerinin ve işletmenin yönetiminde görev alan kimselere “işveren vekili” denir. İşveren vekilleri dışında tüm büro çalışanları ve teknik personel de işçidir ve bu kişilerin işçi sendikasına üye olma hakları vardır.

Geçmişte beyaz yakalı işçilerle mavi yakalı işçilerin eğitim düzeyleri arasında önemli farklar olurdu. Günümüzde bu fark giderek kapanıyor. Mavi yakalı işçiler arasında önlisans mezunu ve lisans mezunu olanların sayısı hızla artıyor. 2017 yılında üniversitelerde 2,6 milyon önlisans, 4,1 milyon lisans ve 480 bin yüksek lisans öğrencisi vardı. Önümüzdeki birkaç yıl içinde üniversitedeki eğitimlerini tamamlayacak öğrencilerin önemli bir bölümü, eğitim gördükleri alanda iş bulamayacak ve mavi yakalı işler dahil, bulabildikleri her türlü işe girecekler.

Teknolojik gelişmeye bağlı olarak, işyerlerinde mavi yakalı - beyaz yakalı işçi dengesi, beyaz yakalılar lehine değişmektedir. İşyerinde toplu sözleşme yapmak isteyen sendikanın yetki alabilmesinde gerekli çoğunluğun hesabında, beyaz yakalı işçiler de toplam sayıya dahil edilmektedir. Ayrıca, grev öncesinde grev oylaması yapıldığında da beyaz yakalı işçiler toplam sayıya katılmaktadır.

Beyaz yakalı işçiler genellikle aylık ücretli olarak çalıştırılır. Bu nedenle, hastalık gibi nedenlerle ücretlerinde herhangi bir kesinti yapılmaz. Ayrıca, istirahat aldıklarında da ücretlerinde bir indirim olmaz. Ancak beyaz yakalı işçiler genellikle fazla çalışma ücreti alamaz. Sendikaya üye olma haklarının bulunmasına rağmen, genellikle toplu iş sözleşmelerinde kapsam dışı tutulduklarından, sendikaya üye olmazlar.

Beyaz yakalı işçilerle mavi yakalı işçilerin mutlaka gerçekleştirilmesi gereken mücadele bütünlüğünün sağlanmasının ilk adımı, büro personelinin ve teknik personelin kendilerini ve mavi yakalı işçilerin de onları “işçi” olarak kabul etmesidir.